

навчального матеріалу. Для цього йому необхідно звільнитися від зовнішньої істини на користь внутрішньої. Звертаючись переважно до почуттів і фантазії учнів, необхідно пробуджувати творчі сили останніх, організувати роботу так, щоб створити умови для вияву дитячої фантазії. Учителів-художнику не потрібно говорити з дітьми мовою зоолога, хіміка, математика, натомість варто вибудовувати спілкування як казку. Важливе не те, який матеріал вивчають і який він за обсягом. Краще нехай його буде менше, але він повинен глибоко схвилювати душу, діти мають пережити його, запам'ятати в барвистих і яскравих враженнях [1, с. 687 – 688].

У площині досліджуваної проблеми слушною є думка, що «художнє має передувати інтелектуальному», це адекватно відповідає потребі учня початкової школи в образному сприйнятті дійсності й забезпечує «пізнання серцем» через художньо-естетичне переживання. Саме таке переживання стає імпульсом для утворення думок і понять [2, с. 81]. Для ефективної організації проектно-художньої діяльності молодших школярів майбутній учитель має володіти мистецтвом слова й артистизмом.

Практично-технологічні завдання вможливають утілення проектно-художніх ідей у матеріалі, передбачають оперування різними художніми засобами й матеріалами під час створення художніх проектів. На лабораторних заняттях студенти оволодівають технологіями виготовлення виробів із застосуванням різних матеріалів (папір, текстиль, природні матеріали, бісер, солоне тісто тощо).

Усі три типи завдань проектно-художньої діяльності (раціонально-логічні, художньо-емоційні й практико-технологічні) тісно зв'язані однією метою – створення виробу, що відповідає законам дизайну (краса, корисність, якість).

На заняттях надається допомога тим студентам, які мали низьку пропедевтичну художню підготовку та повинні були усвідомити, що здібності, зокрема й художні, можливо розвивати. Переконавшись на власному досвіді, що здібності бувають не тільки вроджені, студенти зможуть надихнути молодших школярів вірою в успіх.

Для ефективної організації проектно-художньої діяльності молодших школярів майбутній учитель має володіти не лише знаннями й уміннями, передбаченими програмою курсу, а й художньою культурою. Тому під час занять докладаються зусилля до створення особливого художнього середовища творчих, доброзичливих стосунків, взаємодовіри й підтримки між викладачем і студентом.

Отже, формування проектно-художніх умінь майбутніх учителів початкових класів передбачає використання системи завдань орієнтованих на розвиток логічного, дизайнерського мислення та вдосконалення практико-технологічних умінь.

Література

1. Педагогическая энциклопедия : [в 4 т.] / гл. ред. И. А. Каиров. – М. : Советская Энциклопедия, 1968. – Т. 4. Сн – Я. – 911 с.
2. Штайнер Р. Духовное обновление педагогики / Р. Штайнер ; [пер. с нем. Д. Виноградова]. – М. : Парсифаль, 1995. – 256 с.

УДК 373.31.035.3-057.874

Пеца Вікторія Михайлівна, магістр спеціальності «Початкова освіта», Мукачівський державний університет
Науковий керівник – канд. пед. наук Тягур В. М.

АКТУАЛЬНІСТЬ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРАЦІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ ТРУДОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Якісні зміни в суспільстві, перехід на нові навчальні програми диктують необхідність підготовки творчо мислячих людей, які володіють нестандартними поглядами на життєві проблеми, навичками дослідницької роботи, здатних ефективно вирішувати нові завдання, вимагають розвитку в сучасних школярів творчого потенціалу.

Сучасні тенденції розвитку освіти, вимагають підвищеної уваги до формування у молодого покоління високого рівня культури праці. Культура праці, як особлива складова загальної культури людини, відображає увесь накопичений впродовж століть досвід трудової діяльності людства та розкриває весь трудовий потенціал людських можливостей, здібностей, сил, праці. Оскільки, за твердженням психологів, праця є одним із провідних чинників всебічного розвитку дітей [1, с.102].

Згідно з вимогами Державного стандарту, освітня галузь «Технології» (Трудове навчання) забезпечує умови для «поєднання інтелектуального, фізичного і соціального розвитку учнів у трудовій і конструктивно-технологічній діяльності» [2, с.58]. Змістовими лініями освітньої галузі в початковій школі є основи виробництва, продуктивна праця, професійна орієнтація, трудове виховання і творча праця та культура праці.

В сучасному динамічному суспільстві питання формування в учнів культури праці постає особливо актуально. Досвід розвинутих країн показує, що основою культури такого суспільства являється висока культура праці. Саме її формування є системоутворюючим компонентом всієї системи навчання і виховання в новому інформаційному суспільстві, без неї ні про економічну, ні про соціальну, ні про екологічну стабільність не може бути й мови. Інтерес до формування культури праці у молодших школярів в наш час ґрунтується на глибокій практичній та внутрішній потребі людини, оскільки культура праці стає невід'ємною складовою успіху трудової діяльності кожного працівника, головною ознакою конкурентоспроможності людини на ринку праці, її трудового потенціалу.

Як свідчить вивчення практики роботи шкіл, більшість учнів мають низький рівень культури праці. Вчителі на уроках трудового навчання не приділяють належної уваги питанням формування в учнів таких елементів культури праці, як уміння планувати, раціонально організувати та здійснювати контроль за навчально-трудою діяльністю, які є визначальними в умовах проектно-технологічного підходу. Тому серед завдань, поставлених перед сучасною школою, вагоме місце має займати формування у підростаючого покоління культури праці

Трудову підготовку підростаючого покоління, на сучасному етапі розвитку суспільства, науковці розглядають як комплекс, що поєднує «теоретичну підготовку (оволодіння системою знань про працю); практичну підготовку (оволодіння системою як загально-трудою умінь і навичок, так і спеціальних); формування культури праці, психологічну підготовку (формування мотивів, потреб, позитивного ставлення до праці)» [3, с. 77].

До проблем виховання культури праці звертався і видатний український педагог В.О.Сухомлинський. В єдності культури праці і загального гармонійного розвитку особистості він бачив один із основоположних принципів трудового виховання. Він говорив, що якого б високого рівня не досягла технічна думка, шлях до наукових вершин і культури праці буде йти через оволодіння азбукою техніки, під якою він розуміє вміння читати технічну документацію, знання нескладних інструментів, приладів та механізмів. Гармонійного, всебічного розвитку, освіченості, духовного багатства, моральної чистоти – усього цього людина досягає лише за умови, коли поряд з інтелектуальною, моральною, естетичною і фізичною культурою досягає високого ступеня культура праці трудової творчості [4].

С.Е. Матушкін під формуванням загальної культури праці на уроках трудового навчання розуміє виховання в учнів таких якостей: добросовісне виконання навчально-трудою обов'язків і виявлення при цьому творчості, ініціативи, почуття колективізму, взаємодопомоги; уміння і навички виконувати доручену роботу якісно і в установлені терміни, добре розуміючи при цьому процес даного виду праці; уміння швидко включатися в роботу, правильно планувати її, цінувати фактор часу; дотримуватись правил поведінки, що забезпечують ділову обстановку під час роботи в навчальних майстернях, а також правил техніки безпеки і санітарії; бережливого ставлення до обладнання, інструментів та матеріалів [5].

На думку І.В.Зельдіса, культура праці щодо занять з трудового навчання - це вміння планувати свою роботу, вважаючи її частиною трудової діяльності всього колективу; утримувати в чистоті своє робоче місце й раціонально використовувати знаряддя праці та матеріали; працювати швидко й охайно, дотримуючись правильної робочої пози і застосовуючи раціональні прийоми праці; високоякісно виконувати навчально-трудові завдання; точно і відповідно до вимог, які ставляться у даний період навчання, виготовляти вироби; вміти користуватися технічною документацією; точно дотримуватись правил техніки безпеки і гігієни праці, виконувати будь-яку доручену справу творчо, виявляючи при цьому розумову ініціативу [6].

Ф.М.Щербак трактує культуру праці як систему, яка включає оволодіння соціально-економічними, соціально-психологічними, морально-етичними сторонами і умовами праці. Він вказує, що це поняття має складну будову і включає культуру виробничих умов, культуру трудового процесу і культурно-технічний рівень робітника [7].

Слід відзначити, що навчально-трудова діяльність дитини безпосередньо впливає, як на процес формування її загальної культури так і на процес формування культури праці у молодших школярів, оскільки остання є складовою загальної культури людини та пов'язана з сукупністю сформованих у неї знань, смаків, здібностей, переконань, досвіду, умінь застосовувати їх на практиці.

Саме трудове навчання, як одна зі складових частин навчально-виховного процесу в загальноосвітній школі, сприяє розв'язанню питання щодо формування культури праці молодших школярів у процесі трудової підготовки.

Основними шляхами формування основних елементів культури праці учнів на уроках трудового навчання у початковій школі повинні бути такі як: вміння ставити мету, планувати роботу, дотримуючись її послідовності та враховуючи проміжні результати, аналіз результатів праці та оцінювання якості праці на всіх етапах виконання трудових завдань, творче ставлення до праці; дотримання правил організації робочого місця і процесу роботи, безпеки праці та санітарно-гігієнічних вимог, протипожежної безпеки під час роботи з різними матеріалами; дотримання чистоти і порядку на робочому місці; уміння правильно і раціонально добирати матеріали та інструменти для різних видів роботи; раціональне використання часу, економне використання матеріалів, енергоносіїв; сприймання кольорової гамми і текстури матеріалів; культура ставлення до людських здобутків, людей праці; прищеплення раціональності у природокористуванні та господарського відношення до природи; розуміння дитини себе як частини природи, впевненість у своїх силах, уміння працювати в колективі; розвиток самостійності у процесі трудової діяльності, і не тільки на уроках трудового навчання та позакласних заняттях з праці.

Крім цього школа повинна сформувати в учнів основні компоненти культури праці – загальнотеоретичні, загальнотехнічні і спеціальні знання, без яких трудова діяльність на сучасному виробництві не можлива. Основні знання, вміння і навички, які характеризують культуру праці сучасного трудівника – це загальні та спеціальні знання техніки і технології виробництва, процесів виробництва; вміння застосовувати їх у різних життєвих ситуаціях; знання, вміння і навички, які дозволяють у відповідний час точно і без помилок виконувати необхідні розрахунки; вміння користуватися спеціальною літературою, технічною документацією. При чому важлива не тільки певна сума засвоєних учнями знань, знання повинні мати певні признаки якості: точність, систематичність, дієвість, осмисленість та обґрунтованість. Учень повинен чітко усвідомлювати суть трудового завдання, розуміти, які знання та вміння будуть необхідні при його виконанні. Головним компонентом є точність знань. Адже, якщо дитина не впевнена у своїх знаннях, вона не зможе виконати завдання на необхідному рівні.

Узагальнюючи вище сказане, можна зробити висновок, що формування культури праці є досить важливою і багатогранною проблемою. Сучасний рівень культури праці учнів буде тим вищий, чим у більшій мірі трудова підготовка школярів відобразить зміни, які відбуваються в науці, техніці, виробництві та у сучасному динамічному суспільстві. Для

цього школа повинна сформувати в учнів цілу систему якостей, які в сукупності виховують творчу, всебічно розвинену особистість, адже саме творчість є однією з ознак справжньої культури та підготувати учнів так, щоб вони були здатними застосовувати свої знання на практиці, орієнтуватися у сучасному виробництві і швидко адаптуватися до його змін.

Література

1. Гильбух Ю.З., Верещак Е.П. Психология трудового воспитания / Ю.З. Гильбух, Е.П. Верещак. - К. : Рад. шк., 1987. - 255 с.
2. Мірошник З. Формування Я-концепції молодшого школяра в умовах особистісно-орієнтованого навчання / 3. Мірошник // Мандрівець. - 2003. - №4. - С.58-60.
3. Винниченко І.А., Марієнгор Е.М. Система позакласної роботи у восьмирічній школі./ І.А. Винниченко, Е.М. Марієнгор. - К. : Радянська школа, 2008. - 406 с.
4. Сухомлинський В.А. Трудовое воспитание // Избранные произведения: В 5 т. / В.А. Сухомлинский. - К. : Радянська школа, 1980. - Т.4. - С. 315-387.
5. Матушкин С.Е. О культуре труда в школьных мастерских / Под ред. проф. Н.И.Алпатовой./ С.Е. Матушкин. - Челябинск: Челябинское книжное издательство, 1959. - 77 с.
6. Зельдіс І.В. Наукова організація праці в шкільних майстернях : Посібник для вчителів. - К. : Радянська школа, 1969. - 160 с.
7. Щербак Ф.Н. Профессионально-нравственная культура труда / Ф.Н. Щербак. - М. : Знание, 1985. - 64 с.

УДК 372.3:62.001.66

Попович Оксана Михайлівна, старший викладач
кафедри теорії та методики дошкільної освіти,
Мукачівський державний університет

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ КОНСТРУКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стратегічним завданням сучасних закладів вищої педагогічної освіти є створення умов для реалізації та самореалізації особистості в інформаційно насиченому середовищі. Це вимагає переходу від декларативної до практично зорієнтованої моделі навчання й виховання, що націлює на пошук нових шляхів і засобів, які забезпечуватимуть розвиток особистісних ресурсів дітей, їхніх потреб, інтересів, нахилів і здібностей. Необхідність розвитку людини, здатної до конструктивної діяльності, є актуальною і в особистісному аспекті. Така людина здатна до ефективної соціальної та психологічної адаптації до реалій соціального буття, його перетворення або зміни себе, поведінки під впливом об'єктивних умов розвитку культури, науки, технологій. Кожна людина від природи наділена здатністю до конструктивної діяльності. Тому конструктивна діяльність лежить в основі загального розвитку кожної окремої особистості, її самореалізації.

Розвиток здібності до конструктивної діяльності набуває сьогодні такої значущості тому, що вона є базовою якістю особистості, її ядром, центральною характеристикою. В дошкільника яскраво виявляється природня здібність конструювати. На жаль, безліч шаблонів, зразків, готових орієнтирів, запропонованих дорослими дитині для відтворення, гальмують розвиток цієї здібності. Часто уміння конструктивної діяльності залишається потенційним, ресурсним. Тобто такими, що не актуалізуються, гальмуються в розвитку і проявах.

Найбільш сприятливим періодом для цього науковці вважають старший дошкільний вік, коли спонтанна і, часто, репродуктивна діяльність дошкільного віку поєднується зі швидко зростаючим інтелектом, абстрактним мисленням, логічністю.

Розвиток сучасної дитини як особистості передбачає максимальну реалізацію нею власної активності, самостійності, ініціативи, прагнення обирати на свій розсуд шляхи й засоби досягнення цілей, намірів, реалізувати власні потреби та інтереси. На жаль, виховання і навчання в сучасних навчальних закладах усіх рівнів освіти орієнтоване переважно не на формування в особистості механізму саморозвитку, а на те, щоб виховати особу, яка б у своїй діяльності та поведінці відтворювала соціально задані зразки. Однак, це



МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>